

ד"ר סיון

חברי המערכת

מרדכי בס, ראובן ברחיים, נילי וילנסקי, עליזה לוי, ברכיהו ליפשיץ, אליעזר מונטג, אוריאל מסר, מרטין רפאל.

עורכת: מרים גור-אריה

הנהלת המערכת:

דוד חשין יוסף ריבק

מוכירת המערכת: נילי וילנסקי

מורה מייץ: פרופ' יצחק אנגלרד

כתבייד יש לשלוח בארבעה העתקים למערכת "משפטים" הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, הר הצופים, ת"ד 24100, ירושלים

המערכת פתוחה לרשות הקהל בימים א-ה'

בשעות: 10—12 לפנה"צ

טל. (02)273550

אין המערכת מחזירה כתבייד שלא נתקבלו לדפוס

את כתב העת ניתן לרכוש במשרדי המערכת ובמקומות הבאים:
כדי, יפו 31, ים; לודביג מאיר, שלומציון המלכה 4, ים; בורסי, אחד העם 20, ת"א סידני, ש' לוי, חיפה.

חוברת זו יוצאת לאור בתמיכת הקרנות להנצחת שמו של
ד"ר אברהם רוזנטל ז"ל, ממוריה המכונים של הפקולטה

תודתנו נתונה לפקולטה למשפטים, למשרד המשפטים, למשרד החוץ, למשרד
הקליטה, לוועד הפועל של הסוכנות היהודית, לשכת עורכי הדין, לעיריית
ירושלים, להסתדרות הסטודנטים בירושלים, לאגודת הסטודנטים
למשפטים, ולכל שאר האנשים והגופים התומכים ב"משפטים"

**"משפטים" גאה לציין קבלת תרומה להנצחת זכרו
של המשפטן הדגול פרופ' הנס קלזן.**

דפוס אלפא, ירושלים

השופט פרופ' משה זילברג ז"ל

עם גמר הדפסתה של חוברת זאת, הגיעתנו הידיעה המרה על פטירתו של פרופ' משה זילברג. פרופ' זילברג היה ממוריה הבכירים של הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים. משנת 1949, כמשך למעלה מעשרים שנה, הורה בה בתחום המשפט העברי ודיני משפחה וירושה. היה מיוזמי הקמתו של המכון לחקר המשפט העברי בשנת 1963 ושימש כיושב ראש ראשון של מועצת המכון.

פרופ' זילברג חינך דור של תלמידים, בהרצאותיו המאלפות ובכתביו, בהם ספרים ופסקידין רבים, עשירים בתוכן ובצורה. המורים והתלמידים גם יחד העריצוהו כאחד מגדולי המשפטנים שהטביעו את חותמם על מערכת המשפט בישראל. הפקולטה למשפטים מוקירה גם את התרומה הגדולה שהביא לחיי הפקולטה בהליכותיו ואמרותיו, בחכמה ובעושר הרוחני המיוחדים לו. דמותו ומפעלו ישארו בפקולטה כדוגמא והשראה לחבריו ותלמידיו. יהיה זכרו ברוך.

פרופ' יצחק זמיר
דיקן הפקולטה

דברי הספד *

י' באלול תשל"ה — 17.8.75

התייתמנו והלב כבד מאוד עלינו, כאשר אנו מלווים את חברנו הטוב והיקר משה זילברג בדרכו האחרונה כאן בהרי ירושלים — ירושלים זו שאליה היה קשור באלפי נימים של מסורת יהודית, ושהוא זוכה עתה להיות טמון באדמתה. גדול הכאב על הסתלקותו, כאבם של בני המשפחה ושל כל אלה שהכירוהו בחייו ובפעלו, וביניהם אלה, שבשמם אני עומד במקום זה, חבריו השופטים שעמלו יחד עמו בהתחדשות המשפט במדינת היהודים הקמה לתחייה. עצומה היתה תרומתו להתחדשות זו, תרומה שרק איש סגולה כמוהו היה מסוגל להרים. הוא זכה לכהן בבית-המשפט העליון כמעט מראשית הקמתו, ובמשך שנות כהונתו הארוכות, עד לפרישתו לפני כחמש שנים הטביע חותם אישי, המיוחד רק לו, על פסיקת בית-המשפט העליון באותן שנות בראשית גורליות שבהן עוצבה ויוצבה דמותו של בית-המשפט העליון וניתן הכיוון הראשוני לדרכי פסיקתו. הוא הביא למלאכת קודש זו מזיגה מופלאה של תורה, של חריפות המוח ושל תמימות הלב. את תורתו קנה בישיבות המפורסמות של ליטא, שבהן הלך שמו לפניו כעילוי. שליטתו במקורות ההלכה היתה מוחלטת ומעוררת התפעלות — בור סוד שאינו מאבד טיפה. הוא למד תורה לפי שיטת המוסר המיוחדת שהנהיגו מוריו הדגולים — אותה שיטה, שלא גלאה מלשבחה, אשר הדגישה את התוכן המוסרי של הדין ודרשה מן המחזיקים בה טוהר המידות האישיות גם בהתנהגותם בחיי יום-יום. זה היה יסוד היסודות של אישיותו ושל משנתו, ועל גבי היסוד הזה נוסף נדבך של השכלה חילונית אקדמית רחבת-אופקים ורבת-אנפין.

בזכות כל אלה גיגש אל משימתו ההיסטורית בבואו אל בית-המשפט העליון: לערוך את היין הישן של מסורת משפטית עשירה אל תוך הכלי החדש של פסיקה ממלכתית החייבת לענות על צרכים חדשים של עם אשר יצא מבין חומות הגטו ותחום המושב אל אוויר העולם החופשי. כך הוא העשיר מאין כמוהו את המחשבה המשפטית שלנו בפסקי-הדין המנחים שלו שבהם דלה פנינים מים התלמוד והפוסקים, במאמץ כביר לקרב את הרחוקים ולגלות להם את האוצר הבלום הטמון בספרות המשפטית שלנו ואת תוכנו המוסרי של הדין העברי, השולט בכל. פסקי-דין אלה הם יצירות מופת שערכן יעמוד לעד, וגם הדורות הבאים ישננו אותם וילמדו מהם תורה ומשפט. אך לא רק בשדה המשפט העברי היה כוחו רב אלא בזכות השכלתו האוניברסלית חדר גם אל

* אנו מודים לשופט בית-המשפט העליון, מר משה לנדוי, שנאות למסור לנו להדפסה דברים שנאמרו על-ידו בעת הבאתו של פרופ' זילברג המנוח למנוחת עולמים.

תוך תוכן של שיטות משפט אחרות, ומשום שבא אליהן מבחוץ דוקא, קלע אל מהותן הפנימית ורבים מפסקיו הפכו למחקרים השוואתיים שרעננות מחשבתית מקורית נושבת מהם. ועל הכל משוך חוט החן של הסגנון הזילברגי המיוחד שעשה את כתיבתו למלאכת מחשבת ספרותית, בניסוח ממצה ואלגנטי כאחד, שחצב מן הסלע של לשוננו העברית, תוך שיבוץ הדברים במטבעות לשון מבריקות, בחינת מועט המחזיק את המרובה. אנו הקרובים אליו יודעים שקלות ביטוי זאת לא בקלות הושגה, אלא הוא טרח ועמל רבות עד שהשיגה, ותמיד היה אומר שכדאי המאמץ, כדי לקרב את הכתוב אל לבו ואל שכלו של הקורא.

עוד ידובר ויכתב רבות על כל אלה וגם על פעולתו הברוכה של משה זילברג כסופר וכמורה שהעמיד דור שלם של חוקרים ומלומדים צעירים במשפט העברי, מעין אסכולה ירושלמית שרוחו מרחפת עליה ושממה לה למטרה לכנס את נכסי התרבות המשפטית העברית ולהגשים את משאת הנפש שטרם הושגה כראוי, והיא היתה תמיד לנגד עיני המנחה: להמשיך את השרשרת שצריכה לחבר את המורשה המשפטית הלאומית שלנו הלכה למעשה אל התווי של מדינה מודרנית ודינמית. לתפקיד זה הקדיש המנחה היקר הרבה מחשבה ואת שארית כוחו גם בשנים שנותרו לו אחרי פרישתו מבית המשפט, בכתיבת סידרה של מאמרים, שבהם ביקש להצביע על דרכים שבהן ניתן לרכך, מתוך שימוש גכון בהלכה עצמה, חומרות הקיימות בכמה סוגיות מטרידות. זאת עשה מתוך דאגה מתמדת לאחדות העם למחנותיו השונים ומתוך חששות כבדים למראה תופעות של התפרקות מערכי מוסר יסודיים שחזה מסביבו. חבל שקריאותיו אלה לחידוש ההלכה לא מצאו עד כה אוזן קשבת. בהן יש לראות את עיקר צוואתו הרוחנית, והלואי שמשי-אלות לבו אלה יתקיימו לפחות אחרי מותו.

ומלה על משה זילברג החבר הטוב, בעל השיחה המלבבת, "זילברג בעל פה", שידע לשמח את לב שומעיו בדברי חדוד ובדיחות הדעת, בעל הנפש הרגישה והעדינה, שביקש ידידות והעניק לידידיו כל כך הרבה יותר מאשר הם יכלו להשיב לו.

יסורים רבים היו מנת חלקו בחודשים האחרונים לחייו, יסורי הגוף והנפש, עד שבא המוות וגאלו. רעיתו, שידעה שנות אושר בחברתו, סעדה אותו בדרך יסורים זאת בנאמנות ובמסירות שאין למעלה מהן. לה, לבנו איתן, לבתו אסנת ולבני המשפחה כולה אנו אומרים דברי נחמה פורתא, שהם ישאו יחד עמנו את זכרו היקר, כאחד מגדולי הדור במשפט, ששעור קומתו עוד יגדל עם חלוף השנים — מאלה שהגורל בחר בהם כמגיחי יסודות המשפט למען חידוש עצמאותו של עם ישראל בארצו. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

משה לבדוי

שופט בית המשפט העליון